

Wymagania edukacyjne dla przedmiotu przyroda

Tytuł rozdziału w podręczniku	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca	Uczeń z dostosowaniem wymagań edukacyjnych
Dział 1. Poznajemy warsztat przyrodnika						
	Uczeń:					
1. Przyroda i jej składniki	• wyjaśnia znaczenie pojęcia przyroda • wymienia dwa elementy przyrody nieożywionej • wymienia dwa elementy przyrody ożywionej • wyjaśnia czym są wytwory działalności człowieka	• wymienia trzy składniki przyrody nieożywionej • wymienia trzy elementy przyrody ożywionej • podaje trzy przykłady wytworów działalności człowieka	• wymienia cechy ożywionych elementów przyrody • wskazuje w najbliższym otoczeniu wytwory działalności człowieka	• podaje przykłady powiązań przyrody nieożywionej z przyrodą ożywioną • klasyfikuje wskazane elementy na: ożywione składniki przyrody, nieożywione składniki przyrody oraz wytwory działalności człowieka	• wyjaśnia, w jaki sposób zmiana jednego elementu przyrody może wpłynąć na jej pozostałe elementy	• wskazuje na schemacie dwa elementy przyrody ożywionej • wskazuje na schemacie dwa elementy przyrody nieożywionej • wskazuje w otoczeniu wytwory działalności człowieka
2. Jak poznawać przyrodę?	• wymienia zmysły umożliwiające poznawanie otaczającego świata • podaje dwa przykłady informacji uzyskanych dzięki wybranym zmysłom • wyjaśnia, czym jest obserwacja • wymienia cztery źródła informacji o przyrodzie	• wymienia cztery źródła informacji o przyrodzie • omawia najważniejsze zasady bezpieczeństwa podczas prowadzenia obserwacji i wykonywania doświadczeń	• porównuje rodzaj informacji uzyskiwanych za pomocą poszczególnych zmysłów • wymienia cztery cechy przyrodnika • określa rolę obserwacji w poznawaniu przyrody • wymienia etapy doświadczenia	• wyjaśnia, w jakim celu prowadzi się doświadczenia i eksperymenty przyrodnicze • wyjaśnia różnice między obserwacją a doświadczeniem • omawia etapy doświadczenia	• na podstawie obserwacji podejmuje próbę sformułowania problemu badawczego i hipotezy • przeprowadza dowolne doświadczenie, posługując się instrukcją, zapisuje obserwacje i wyniki • wyjaśnia cel przeprowadzania próby kontrolną i badawczą	• wymienia i wskazuje na rysunku zmysły umożliwiające poznawanie otaczającego świata • wymienia dwa źródła informacji o przyrodzie

3. Przyrządy i pomoce przyrodnicza	• podaje nazwy czterech przyrządów służących do prowadzenia obserwacji w terenie • przeprowadza obserwację za pomocą lupy lub lornetki • notuje dwa spostrzeżenia dotyczące obserwowanych obiektów	• przyporządkowuje przyrząd służący do prowadzenia obserwacji do obserwowanego obiektu • wymienia propozycje czterech przyrządów, które należy przygotować do prowadzenia obserwacji w terenie	• planuje miejsca trzech obserwacji • proponuje przyrząd odpowiedni do obserwacji konkretnego obiektu • wymienia części optyczne i mechaniczne mikroskopu	• planuje obserwację dowolnego obiektu lub organizmu w terenie • uzasadnia celowość zaplanowanej obserwacji • omawia etapy przygotowania preparatu i mikroskopu do obserwacji	• sprawnie przygotowuje preparat mikroskopowy i mikroskop do obserwacji	• wskazuje na schemacie dwa przyrządy służące do prowadzenia obserwacji w terenie • przeprowadza obserwację za pomocą lupy lub lornetki • wykonuje schematyczny rysunek obserwowanego obiektu
4. Określamy kierunki geograficzne	• wyjaśnia, co to jest widnokrąg • podaje polskie nazwy głównych i pośrednich kierunków geograficznych • wyznacza główne kierunki geograficzne za pomocą kompasu z pomocą nauczyciela • określa warunki wyznaczania kierunku północnego za pomocą gnomonu	• podaje polskie nazwy oraz angielskie skróty głównych i pośrednich kierunków geograficznych • określa warunki korzystania z kompasu • wyznacza główne kierunki geograficzne za pomocą gnomonu	• omawia budowę kompasu • samodzielnie wyznacza kierunki geograficzne za pomocą kompasu • wyjaśnia, w jaki sposób wyznacza się kierunki pośrednie	• podaje przykłady wykorzystania w życiu umiejętności wyznaczania kierunków geograficznych • porównuje dokładność wyznaczania kierunków geograficznych za pomocą kompasu i gnomonu	• omawia sposób wyznaczania kierunku północnego na podstawie położenia Gwiazdy Polarnej oraz innych obiektów w otoczeniu • wskazuje sposoby wyznaczania kierunków geograficznych za pomocą przyrody	• dopasowuje polskie nazwy głównych i pośrednich kierunków geograficznych do schematu • wyznacza kierunek północny za pomocą kompasu z pomocą nauczyciela • wskazuje na schemacie widnokrąg
Podsumowanie działu 1	6., 7. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Poznajemy warsztat przyrodnika”					
Dział 2. Poznajemy pogodę i inne zjawiska przyrodnicze						
	Uczeń:					

1.Substancje wokół nas	- wskazuje w najbliższym otoczeniu cztery przykłady ciał stałych, cieczy i gazów - wskazuje w najbliższym otoczeniu cztery przykłady ciał plastycznych, kruchych i sprężystych	- wymienia stany skupienia, w których występują substancje - podaje dwa przykłady wykorzystania właściwości ciał stałych w życiu codziennym - podaje dwa przykłady zjawiska rozszerzalności cieplnej ciał stałych	- wyjaśnia, na czym polega zjawisko rozszerzalności cieplnej - podaje przykłady występowania zjawiska rozszerzalności cieplnej ciał stałych i cieczy oraz gazów	- klasyfikuje ciała stałe ze względu na właściwości na kruche, sprężyste i plastyczne - wyjaśnia, na czym polega kruchość, plastyczność i sprężystość - porównuje właściwości ciał stałych, cieczy i gazów - opisuje zasadę działania termometru cieczowego	uzasadnia, dlaczego ważna jest znajomość właściwości ciał, uzasadnia swoje stanowisko przykładami z życia	- wskazuje w najbliższym otoczeniu dwa przykłady ciał stałych, cieczy i gazów - wskazuje w najbliższym otoczeniu po dwa przykłady ciał plastycznych, kruchych i sprężystych - wskazuje na schemacie ciała kruche, plastyczne i sprężyste
2. Woda występująca w trzech stanach skupienia	- wymienia stany skupienia wody w przyrodzie - podaje przykłady występowania wody w różnych stanach skupienia - omawia budowę termometru - odczytuje wskazania termometru	- wyjaśnia zasadę działania termometru przeprowadza, zgodnie z instrukcją, doświadczenia wykazujące wpływ temperatury oraz powierzchnię na parowanie wody - wyjaśnia, na czym polega parowanie i skraplanie wody	- wymienia czynniki wpływające na szybkość parowania - przyporządkowuje stan skupienia wody do wskazań termometru - wyjaśnia, na czym polega krzepnięcie i topnienie	- podaje znane z życia codziennego przykłady zmian stanów skupienia wody - przedstawia w formie schematu zmiany stanu skupienia wody w przyrodzie	przedstawia zmiany stanów skupienia wody podczas jej krążenia w przyrodzie, posługując się wykonanym przez siebie rysunkiem	- wskazuje na rysunku i nazywa stany skupienia wody w przyrodzie - podaje przykłady występowania wody w różnych stanach skupienia - odczytuje wskazania termometru z pomocą nauczyciela

3. Składniki pogody	- wymienia składniki pogody - rozpoznaje na ilustracji rodzaje opadów - wyjaśnia, dlaczego burze są groźne i jak się zachować w czasie ich trwania	- wyjaśnia, co nazywamy pogodą - wyjaśnia pojęcia: upał, przymrozek, mróz, zamieć, zawieja - podaje nazwy osadów atmosferycznych	- wyjaśnia jak powstają chmury - rozdziela rodzaje osadów atmosferycznych na ilustracjach - wyjaśnia, czym jest ciśnienie atmosferyczne - wyjaśnia, jak powstaje wiatr	- wyjaśnia, jak tworzy się nazwę wiatru - rozpoznaje na mapie rodzaje wiatrów - wykazuje związek pomiędzy porą roku a występowaniem określonego rodzaju opadów i osadów	wyjaśnia różnice między opadami a osadami atmosferycznymi	- wymienia przynajmniej dwa składniki pogody - rozpoznaje na ilustracji rodzaje opadów i osadów atmosferycznych wskazuje na schemacie nazwy wiatrów
4. Obserwujemy pogodę	- dobiera odpowiednie przyrządy służące do pomiaru trzech składników pogody - odczytuje temperaturę powietrza z termometru cieczowego - odczytuje symbole umieszczone na mapie pogody - przedstawia rodzaj opadów za pomocą symboli	- omawia sposób pomiaru składników pogody - podaje jednostki, w których wyraża się składniki pogody - prowdzi tygodniowy kalendarz pogody na podstawie obserwacji wybranych składników pogody	- wymienia przyrządy służące do obserwacji meteorologicznych - dokonuje pomiaru składników pogody – prowadzi kalendarz pogody - przygotowuje możliwą prognozę pogody dla swojej miejscowości na następny dzień	- odczytuje prognozę pogody przedstawioną za pomocą znaków graficznych - określa kierunek wiatru na podstawie obserwacji	na podstawie opisu przedstawia – w formie mapy – prognozę pogody dla Polski	- wskazuje przyrządy służące do obserwacji meteorologicznych - wskazuje symbole służące do opisanego składników pogody - wskazuje odczyty termometru
5. „Wędrówka” Słońca po niebie	- wyjaśnia pojęcia: wschód Słońca, zachód Słońca - rysuje „drogę” Słońca na niebie - podaje daty rozpoczęcia kalendarzowych pór roku - podaje po trzy przykłady zmian zachodzących w	- omawia pozorną wędrówkę Słońca nad widnokresem - omawia zmiany temperatury powietrza w ciągu dnia - wyjaśnia pojęcia: równonoc, przesilenie - omawia cechy pogody w poszczególnych porach roku	- określa zależność między wysokością Słońca a temperaturą powietrza i długością cienia - wyjaśnia pojęcie górowania Słońca - omawia zmiany w pozornej wędrówce Słońca nad widnokresem w	- omawia zmiany długości cienia w ciągu dnia - porównuje wysokość Słońca nad widnokresem oraz długość cienia podczas górowania w poszczególnych porach roku	podaje przykłady praktycznego wykorzystania wiadomości dotyczących zmian temperatury i długości cienia w ciągu dnia, np. wybór ubrania	- wskazuje na schemacie miejsce wschodu zachodu oraz górowania Słońca - wskazuje daty rozpoczęcia pór roku - nazywa i krótko omawia cechy charakterystyczne poszczególnych pór roku

	przyrodzie żywej w poszczególnych porach roku		poszczególnych porach roku			
Podsumowani e działu 2	15., 16. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Poznajemy pogodę i inne zjawiska przyrodnicze”					
Dział 3. Poznajemy świat organizmów						
	Uczeń:					
1. Organizmy mają wspólne cechy	- wymienia cechy organizmu żywego - wymienia przynajmniej trzy czynności życiowe organizmów - omawia dwie wybrane przez siebie czynności życiowe organizmów	- wyjaśnia pojęcia: organizm jednokomórkowy, wielokomórkowy - podaje charakterystyczne cechy organizmów - wymienia czynności życiowe organizmów - rozpoznaje na ilustracji wybrane organy/narządy	- omawia hierarchiczną budowę organizmów wielokomórkowych - charakteryzuje czynności życiowe organizmów - omawia cechy rozmnażania płciowego i bezpłciowego	- podaje przykłady różnych sposobów wykonywania tych samych czynności przez organizmy - porównuje rozmnażanie płciowe z rozmnażaniem bezpłciowym - omawia wszystkie czynności życiowe organizmów	- omawia podział organizmów na pięć królestw - przyporządkowuje organizmy do właściwego królestwa	- wskazuje na schemacie cechy organizmów żywych - omawia jedną wybraną przez siebie cechę organizmu żywego - odróżnia przedstawione na ilustracji organizmy jednokomórkowe od organizmów wielokomórkowych
2. Organizmy różnią się sposobem odżywiania	- podaje przykłady organizmów cudzożywnych: mięsożernych, roślinożernych i wszystkożernych - opisuje z pomocą ilustracji charakterystyczne cechy drapieżników - układa łańcuch pokarmowy z podanych organizmów - układa jeden łańcuch pokarmowy na	- dzieli organizmy cudzożywne ze względu na rodzaj pokarmu - podaje przykłady organizmów roślinożernych - dzieli mięsożerców na drapieżniki i padlinożerców - wyjaśnia, na czym polega wszystkożerność - wyjaśnia, czym są zależności pokarmowe	- wyjaśnia pojęcia: organizm samożywny, organizm cudzożywny - wymienia cechy roślinożerców - wymienia sposoby zdobywania pokarmu przez organizmy cudzożywne - podaje przykłady zwierząt odżywiających się szczątkami glebowymi	- omawia sposób wytwarzania pokarmu przez rośliny - określa rolę, jaką odgrywają w przyrodzie zwierzęta odżywiające się szczątkami glebowymi - wyjaśnia, na czym polega pasożytnictwo - omawia rolę destruentów w łańcuchu pokarmowym	- prezentuje – w dowolnej formie – informacje na temat pasożytnictwa w świecie roślin - podaje przykłady obrony przed wrogami w świecie roślin i zwierząt - wyjaśnia, co to jest sieć pokarmowa - uzasadnia, że zniszczenie jednego z ogniw łańcucha	- określa, czy podany organizm jest samożywny czy cudzożywny - omawia na podstawie ilustracji charakterystyczne cechy drapieżników - wskazuje prawidłowo zapisany łańcuch pokarmowy i wyjaśnia jego poprawność - wskazuje i nazywa przedstawicieli pasożytów

	podstawie analizy sieci pokarmowej wymienia przedstawicieli pasożytów	podaje nazwy ogniw łańcucha pokarmowego	wyjaśnia nazwy ogniw łańcucha pokarmowego		pokarmowego może doprowadzić do wyginięcia innych ogniw	
3. Rośliny i zwierzęta wokół nas	- wymienia korzyści wynikające z uprawy roślin w domu i ogrodzie - podaje przykłady zwierząt hodowanych przez człowieka w domu - podaje przykłady zwierząt żyjących w domu - rozpoznaje trzy zwierzęta żyjące w ogrodzie	- podaje trzy przykłady roślin stosowanych jako przyprawy do potraw - wyjaśnia, dlaczego decyzja o hodowli zwierzęcia powinna być dokładnie przemyślana - omawia zasady opieki nad zwierzętami - podaje przykłady dzikich zwierząt żyjących w mieście	- rozpoznaje wybrane rośliny doniczkowe - wyjaśnia, jakie znaczenie ma znajomość wymagań życiowych uprawianych roślin - określa cel hodowli zwierząt w domu - wskazuje źródła informacji na temat hodowanych zwierząt	- opisuje szkodliwość zwierząt zamieszkujących nasze domy - formułuje apel do osób mających zamiar hodować zwierzę lub podarować je w prezencie - wyjaśnia, dlaczego nie wszystkie zwierzęta możemy hodować w domu - wyjaśnia, dlaczego coraz więcej dzikich zwierząt przybywa do miast	- prezentuje jedną egzotyczną roślinę (ozdobną lub przyprawową), omawiając jej wymagania życiowe - przygotowuje ciekawostki i dodatkowe informacje na temat zwierząt, np. omówienie najszybszych zwierząt	- wyjaśnia znaczenie roślin doniczkowych w domu - krótko opisuje sposób pielęgnacji roślin - opisuje swoje ulubione zwierzę domowe - wyjaśnia jak należy dbać o zwierzęta domowe
Podsumowanie działu 3	21., 22. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Poznajemy świat organizmów”					
Dział 4. Odkrywamy tajemnice ciała człowieka						
	Uczeń:					

1. Trawienie i wchłanianie pokarmu	• podaje przykłady produktów bogatych w białka, cukry, tłuszcze, witaminy • omawia znaczenie wody dla organizmu • wymienia składniki pokarmowe • wskazuje na modelu położenie narządów przewodu pokarmowego i je nazywa • uzasadnia konieczność mycia rąk przed każdym posiłkiem	• przyporządkowuje podane pokarmy do wskazanej grupy pokarmowej • wymienia narządy budujące przewód pokarmowy • omawia rolę układu pokarmowego • podaje zasady higieny układu pokarmowego	• omawia rolę składników pokarmowych w organizmie • wymienia produkty zawierające sole mineralne • wyjaśnia pojęcie trawienie • opisuje drogę pokarmu w organizmie • omawia, co dzieje się w organizmie po zakończeniu trawienia pokarmu	• omawia rolę witamin • omawia rolę soli mineralnych w organizmie • wyjaśnia rolę enzymów trawiennych • wskazuje narządy, w których zachodzi mechaniczne i chemiczne przekształcanie pokarmu	• wymienia wybrane objawy niedoboru poznanych witamin • omawia rolę narządów wspomagających trawienie	• klasyfikuje produktów do białka, cukrów, tłuszczu • wskazuje na modelu położenie poszczególnych narządów przewodu pokarmowego • wyjaśnia jak należy przygotować się do posiłku
2. Układ krwionośny transportuje krew	• omawia na schemacie serce i naczynia krwionośne • wymienia rodzaje naczyń krwionośnych • mierzy puls • podaje dwa przykłady zachowań korzystnie wpływających na pracę układu krążenia	• omawia rolę serca i naczyń krwionośnych • pokazuje na schemacie poszczególne rodzaje naczyń krwionośnych i nazywa je	• wymienia funkcje układu krwionośnego • wyjaśnia, czym jest tętno • omawia rolę układu krwionośnego w transporcie substancji w organizmie	• wyjaśnia, jak należy dbać o układ krwionośny • podaje przykłady produktów żywnościowych korzystnie wpływających na pracę układu krwionośnego	• proponuje zestaw prostych ćwiczeń poprawiających funkcjonowanie układu krwionośnego • komponuje dzienny jadłospis wspierający pracę organizmu	• wskazuje na schemacie serce i naczynia krwionośne • łączy rodzaje naczyń krwionośnych z elementami na schemacie

3. Układ oddechowy zapewnia wymianę gazową	• pokazuje na modelu lub planszy położenie narządów budujących układ oddechowy i nazywa je • wymienia zasady higieny układu oddechowego	• wymienia narządy budujące drogi oddechowe • wyjaśnia, co dzieje się z powietrzem podczas wędrówki przez drogi oddechowe • określa rolę układu oddechowego • opisuje zmiany w wyglądzie części piersiowej tułowia podczas wdechu i wydechu	• omawia rolę poszczególnych narządów układu oddechowego • wyjaśnia, dlaczego drogi oddechowe są wyściełane przez komórki z rzęskami	• wyjaśnia, na czym polega współpraca układów pokarmowego, krwionośnego i oddechowego • wykonuje schematyczny rysunek ilustrujący wymianę gazową zachodzącą w płucach	• planuje i prezentuje doświadczenie potwierdzające obecność pary wodnej w wydychanym powietrzu	• pokazuje na rysunku położenie narządów budujących układ oddechowy • dopasowuje nazwy narządów układu oddechowego do właściwych miejsc na schemacie
--	--	--	---	--	---	---

4. Szkielet i mięśnie umożliwiają ruch	- wskazuje na sobie, modelu lub planszy elementy szkieletu - wyjaśnia pojęcie stawy - omawia cztery zasady higieny układu ruchu	- wymienia elementy budujące układ ruchu - podaje nazwy i wskazuje główne elementy szkieletu - wymienia trzy funkcje szkieletu - wymienia zasady higieny układu ruchu	- rozdziela rodzaje połączeń kości - podaje nazwy głównych stawów u człowieka - wyjaśnia, w jaki sposób mięśnie są połączone ze szkieletem	- na modelu lub planszy wskazuje kości o różnych kształtach - omawia pracę mięśni szkieletowych	wyjaśnia, dlaczego w okresie szkolnym należy szczególnie dbać o prawidłową postawę ciała	- pokazuje na modelu pięć wybranych elementów układu ruchu - wskazuje na modelu ruchome połączenia kości - omawia dwie zasady higieny układu ruchu
5. Układ nerwowy kontroluje pracę organizmu	- wymienia zadania narządów smaku i powonienia - wymienia, podając przykłady, rodzaje smaków - wymienia cztery zachowania wpływające niekorzystnie na układ nerwowy	- omawia rolę poszczególnych narządów zmysłów - omawia rolę skóry jako narządu zmysłu - wymienia zasady higieny oczu i uszu	- wskazuje na planszy elementy budowy ucha - omawia zasady higieny układu nerwowego - wymienia zadania mózgu, rdzenia kręgowego i nerwów	- wyjaśnia, w jaki sposób układ nerwowy odbiera informacje z otoczenia - podaje wspólną cechę narządów węchu i smaku - wskazuje na planszy drogę informacji dźwiękowych - na podstawie doświadczenia formułuje wniosek dotyczący zależności między zmysłem smaku a zmysłem powonienia	- wskazuje na planszy elementy budowy oka i ucha - omawia, korzystając z planszy, w jaki sposób powstaje obraz oglądanego obiektu - uzasadnia, że układ nerwowy koordynuje pracę wszystkich narządów zmysłów	- wskazuje na planszy położenie układu nerwowego - wskazuje na planszy lub modelu położenie narządów zmysłów
6. Układ rozrodczy umożliwia wydawanie na świat potomstwa	- wymienia narządy tworzące żeński i męski układ rozrodczy - rozpoznaje komórki rozrodcze: męską i żeńską - wyjaśnia pojęcie zapłodnienia	- określa rolę układu rozrodczego - omawia zasady higieny układu rozrodczego - wskazuje na planszy miejsce rozwoju nowego organizmu	omawia rolę poszczególnych narządów układu rozrodczego	- omawia przebieg rozwoju nowego organizmu - wskazuje na planszy narządy układu rozrodczego męskiego i układu rozrodczego żeńskiego	wyjaśnia przyczyny różnic w budowie układu rozrodczego żeńskiego i męskiego	wskazuje na planszy położenie wybranych narządów układu rozrodczego

7. Dojrzewanie to czas wielkich zmian	• podaje przykłady zmian w organizmie świadczących o rozpoczęciu okresu dojrzewania u własnej płci • podaje dwa przykłady zmian w funkcjonowaniu skóry	• wymienia zmiany fizyczne zachodzące w okresie dojrzewania u dziewcząt i chłopców • omawia zasady higieny okresu dojrzewania	• opisuje zmiany psychiczne zachodzące w okresie dojrzewania	• wyjaśnia na przykładach, czym jest odpowiedzialność i asertywność	• prezentuje informacje dotyczące zagrożeń, na które mogą być narażone dzieci w okresie dojrzewania	• wybiera z opisu przykłady zmian zachodzących w organizmie w okresie dojrzewania
Podsumowanie działu 4	32., 33. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Odkrywamy tajemnice ciała człowieka”					
Dział 5. Odkrywamy tajemnice zdrowia						
	Uczeń:					
1. Zdrowy styl życia	• wymienia co najmniej cztery zasady zdrowego stylu życia • wyjaśnia, dlaczego ważna jest czystość rąk • omawia sposoby dbania o zęby • wymienia dwie zasady bezpieczeństwa podczas zabaw na świeżym powietrzu	• podaje zasady prawidłowego odżywiania • wyjaśnia, dlaczego należy dbać o higienę skóry • wyjaśnia, na czym polega właściwy dobór odzieży • podaje cztery przykłady wypoczynku czynnego i wypoczynku biernego	• wymienia wszystkie zasady zdrowego stylu życia • wyjaśnia rolę aktywności fizycznej w zachowaniu zdrowia • opisuje sposób pielęgnacji skóry – ze szczególnym uwzględnieniem okresu dojrzewania • wyjaśnia, na czym polega higiena jamy ustnej	• wyjaśnia, czym jest zdrowy styl życia • omawia skutki niewłaściwego odżywiania się • wyjaśnia, na czym polega higiena osobista • podaje sposoby na uniknięcie zakażenia się grzybicą	• przygotowuje propozycję prawidłowego jadłospisu na trzy dni, który będzie odpowiedni w okresie dojrzewania	• wymienia trzy zasady zdrowego stylu życia • korzystając z piramidy zdrowego żywienia, wskazuje produkty, które należy spożywać w dużych i w małych ilościach • podaje dwa przykłady wypoczynku czynnego i wypoczynku biernego

2. Choroby zakaźne i pasożytnicze	- wymienia trzy zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób przenoszonych drogą oddechową - wymienia trzy zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób przenoszonych przez uszkodzoną skórę - wymienia trzy zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób przenoszonych drogą pokarmową	- wymienia przyczyny chorób zakaźnych - wymienia nazwy chorób przenoszonych drogą oddechową - omawia objawy wybranej choroby przenoszonej drogą oddechową - omawia przyczyny zatruc - określa zachowania zwierzęcia, które mogą świadczyć o tym, że jest ono chore na wściekliznę	- wymienia sposoby zapobiegania chorobom przenoszonym drogą oddechową - wymienia szkody, które pasożyty powodują w organizmie - omawia objawy zatruc	- porównuje objawy przebiegania z objawami grypy i anginy - klasyfikuje pasożyty na wewnętrzne i zewnętrzne, podaje ich przykłady - charakteryzuje pasożyty wewnętrzne człowieka - opisuje objawy wybranych chorób zakaźnych - wymienia drobnoustroje mogące wnikać do organizmu przez uszkodzoną skórę	- wyjaśnia, czym są szczepionki - przygotowuje informacje na temat objawów boreliozy i sposobów postępowania w przypadku zachorowania na nią	- wymienia drogi wnikania do organizmu człowieka drobnoustrojów chorobotwórczych i zwierząt pasożytniczych - wybiera z opisu dwie zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób przenoszonych drogą oddechową oraz poprzez skórę
3. Jak postępować w niebezpiecznych sytuacjach?	- odróżnia muchomora sromotnikowego od innych grzybów - określa sposób postępowania po użądleniu - podaje przykłady środków czystości, które stwarzają zagrożenia dla zdrowia - wymienia rodzaje urazów skóry	- określa zasady postępowania w czasie burzy - rozpoznaje owady, które mogą być groźne - podaje przykłady trujących roślin hodowanych w domu - przyporządkowuje nazwę zagrożenia do symboli umieszczanych na opakowaniach	- wymienia charakterystyczne cechy muchomora sromotnikowego - wymienia objawy zatrucia grzybami - omawia zasady pierwszej pomocy po kontakcie ze środkami czystości - omawia sposób postępowania w wypadku otarć i skaleczeń	- omawia sposób postępowania po ukąszeniu przez żmiję - rozpoznaje dziko rosnące rośliny trujące - omawia zasady postępowania w przypadku oparzeń	prezentuje plakat informujący o zagrożeniach w swojej okolicy	- wymienia zjawiska pogodowe, które mogą stanowić zagrożenie - wymienia trzy gatunki roślin, grzybów lub zwierząt niebezpiecznych dla człowieka

4. Czym jest uzależnienie	• podaje przynajmniej trzy przykłady negatywnego wpływu dymu tytoniowego i alkoholu na organizm człowieka • opisuje zachowanie świadczące o mogącym rozwinąć się uzależnieniu od komputera lub telefonu	• podaje przykłady substancji, które mogą uzależniać • podaje przykłady skutków działania alkoholu na organizm • podaje przykłady sytuacji, w których należy zachować się asertywnie • prezentuje zachowanie asertywne w wybranej sytuacji	• wyjaśnia, na czym polega palenie bierne • wymienia skutki przyjmowania narkotyków • wyjaśnia, czym jest asertywność	• wyjaśnia, czym jest uzależnienie • charakteryzuje substancje znajdujące się w dymie papierosowym • uzasadnia, dlaczego napoje energetyzujące nie są obojętne dla zdrowia	• uzasadnia konieczność zachowań asertywnych • przygotowuje informacje na temat pomocy osobom uzależnionym	• podaje dwa przykłady negatywnego wpływu dymu tytoniowego i alkoholu na organizm człowieka • wskazuje na rysunku przynajmniej dwa przykłady negatywnego wpływu dymu tytoniowego i alkoholu na organizm człowieka
Podsumowanie działu 5	39.,40. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Odkrywamy tajemnice zdrowia”					
Dział 6. Orientujemy się w terenie						
	Uczeń:					
1. Co pokazujemy na planach?	• wyjaśnia czym jest skala • oblicza wymiary biurka w skali • rysuje plan biurka w skali 1 : 10	• wyjaśnia, jak powstaje plan • rysuje plan dowolnego przedmiotu (wymiarów przedmiotu podzielne bez reszty przez 10) w skali 1 : 10	• wyjaśnia pojęcie skala liczbowa • oblicza wymiary przedmiotu w różnych skalach, np. 1 : 5, 1 : 20, 1 : 50	• rysuje plan pokoju w skali 1 : 50 • dobiera skalę do wykonania planu dowolnego obiektu • wykonuje szkic terenu szkoły	• wykonuje szkic okolic szkoły • wyjaśnia pojęcia: skala mianowana, podziałka liniowa	• rysuje przedmiot w skali 1 : 2, 1: 4 • wyjaśnia po co jest skala i w jakich sytuacjach ją stosujemy
2. Jak czytamy plany i mapy?	• wymienia rodzaje map • wyjaśnia pojęcia: mapa i legenda • odczytuje informacje zapisane w legendzie planu	• rozpoznaje obiekty przedstawione na planie lub mapie za pomocą znaków kartograficznych	• opisuje słowami fragment terenu przedstawiony na planie lub mapie • określa przeznaczenie planu miasta i mapy turystycznej	• odszukuje na mapie wskazane obiekty • przygotowuje zbiór znaków kartograficznych dla planu lub mapy najbliższej okolicy	• porównuje dokładność planu miasta i mapy turystycznej	• wskazuje mapę samochodową i turystyczną • wskazuje informacje zapisane w legendzie planu

3. Jak się orientować w terenie?	• wskazuje kierunki geograficzne na mapie • określa położenie innych obiektów na mapie w stosunku do podanego obiektu	• opowiada, jak zorientować plan lub mapę za pomocą kompasu	• wyjaśnia, na czym polega orientowanie planu lub mapy • orientuje plan lub mapę za pomocą kompasu	• orientuje mapę za pomocą obiektów w terenie	• dostosowuje sposób orientowania mapy do otaczającego terenu	• przyporządkowuje kierunki geograficzne na mapie • odszukuje na planie okolicy wskazany obiekt, np. kościół, szkołę
Podsumowanie działu 6	45.,46. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Orientujemy się w terenie”					
Dział 7. Poznajemy krajobraz najbliższej okolicy						
	Uczeń:					
1. Rodzaje krajobrazów	• podaje przykłady krajobrazu naturalnego • wymienia nazwy krajobrazów kulturowych • określa rodzaj krajobrazu najbliższej okolicy	• wyjaśnia, do czego odnoszą się nazwy krajobrazów • wymienia rodzaje krajobrazów: naturalny, kulturowy • wyjaśnia pojęcie krajobraz kulturowy • wskazuje w krajobrazie składniki, które są wytworami człowieka	• wyjaśnia pojęcie krajobraz • omawia cechy poszczególnych krajobrazów kulturowych • wskazuje naturalne składniki krajobrazu najbliższej okolicy	• opisuje krajobraz najbliższej okolicy z uwzględnieniem wszystkich jego składników • wymienia składniki, które należy uwzględnić, opisując krajobraz	• wskazuje pozytywne i negatywne skutki przekształcenia krajobrazu najbliższej okolicy	• rozpoznaje na zdjęciach rodzaje krajobrazów • wskazuje na rysunku rodzaje krajobrazów: naturalny, kulturowy
2. Ukształtowanie terenu	• rozpoznaje na ilustracji wzniesienia i zagłębienia • wyjaśnia, czym są równiny • wykonuje modele wzniesienia lub doliny	• omawia na podstawie ilustracji elementy wzniesienia • wskazuje formy terenu w krajobrazie najbliższej okolicy	• opisuje wklęsłe formy terenu • opisuje formy terenu dominujące w krajobrazie najbliższej okolicy	• klasyfikuje wzniesienia na podstawie ich wysokości • omawia elementy doliny	• przygotowuje krótką prezentację o najciekawszych formach terenu w Polsce i na świecie	• wskazuje na ilustracji elementy wzniesienia • wskazuje na ilustracji elementy doliny

3. Czy wszystkie skały są twarde?	• przyporządkowuje jedną/dwie pokazane skały do poszczególnych grup	• podaje nazwy grup skał • podaje przykłady skał litych, zwięzłych i luźnych	• opisuje budowę skał litych, zwięzłych i luźnych • rozpoznaje co najmniej jedną skałę występującą w najbliższej okolicy	• opisuje skały występujące w najbliższej okolicy • omawia proces powstawania gleby	• przygotowuje kolekcję skał z najbliższej okolicy wraz z ich opisem	• dzieli zbiór skała na skały lite, zwięzłe i luźne • przyporządkowuje nazwy trzech wybranych skał
4. Wody słodkie i wody słone	• podaje przykłady wód słonych • wskazuje na mapie przykład wód stojących i płynących w najbliższej okolicy	• podaje przykłady wód słodkich – w tym wód powierzchniowych • wskazuje różnice między oceanem a morzem	• wyjaśnia pojęcia: wody słodkie, wody słone • wykonuje schemat podziału wód powierzchniowych • omawia warunki niezbędne do powstania jeziora	• charakteryzuje wody słodkie występujące na Ziemi • omawia, jak powstają bagna • charakteryzuje wody płynące	• prezentuje informacje typu „naj” – najdłuższa rzeka, największe jezioro, największa głębia oceaniczna • wyjaśnia, czym są lodowce i lądolody	• na podstawie ilustracji rozróżnia rodzaje wód stojących i płynących • wymienia różnice między jeziorem a stawem
5. Krajobraz wczoraj i dziś	• podaje dwa/trzy przykłady zmian w krajobrazie najbliższej okolicy • wyjaśnia pochodzenie nazwy swojej miejscowości	• wymienia, podając przykłady, od jakich nazw pochodzą nazwy miejscowości • podaje przykłady zmian w krajobrazach kulturowych	• omawia zmiany w krajobrazie wynikające z rozwoju rolnictwa • omawia zmiany w krajobrazie związane z rozwojem przemysłu	• podaje przykłady działalności człowieka, które prowadzą do przekształcenia krajobrazu • wskazuje źródła, z których można uzyskać informacje o historii swojej miejscowości	• przygotowuje plakat lub prezentację multimedialną na temat zmian krajobrazu na przestrzeni dziejów • przygotowuje prezentację multimedialną lub plakat pt. „Moja miejscowość dawniej i dziś”	• rozpoznaje na zdjęciach krajobraz kulturowy • wskazuje elementy krajobrazu naturalnego i kulturowego

6. Obszary i obiekty chronione	• wymienia cztery formy ochrony przyrody w Polsce i je opisuje • podaje cztery przykłady ograniczeń obowiązujących na obszarach chronionych • wyjaśnia, na czym polega ochrona ścisła	• wyjaśnia, czym są parki narodowe • podaje przykłady obiektów, które są pomnikami przyrody • omawia sposób zachowania się na obszarach chronionych	• wyjaśnia cel ochrony przyrody • wyjaśnia, czym są rezerваты przyrody • wyjaśnia różnice między ochroną ścisłą a ochroną czynną • podaje przykład obszaru chronionego lub pomnika przyrody znajdującego się w najbliższej okolicy	• wskazuje różnice między parkiem narodowym a parkiem krajobrazowym • na podstawie mapy w podręczniku lub atlasie podaje przykłady pomników przyrody ożywionej i nieożywionej na terenie Polski i swojego województwa	• prezentuje – w dowolnej formie – informacje na temat ochrony przyrody w najbliższej okolicy: gminie, powiecie lub województwie (D)	• wymienia dwie formy ochrony przyrody w Polsce • podaje dwa przykłady ograniczeń obowiązujących na obszarach chronionych
Podsumowanie działu 7	53.,54. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Poznajemy krajobraz najbliższej okolicy”					
Dział 8. Odkrywamy tajemnice życia w wodzie i na lądzie						
	Uczeń:					
1. Warunki życia w wodzie	• podaje trzy przystosowania ryb do życia w wodzie • wymienia dwa przykłady innych przystosowań organizmów do życia w wodzie	• omawia na przykładach przystosowania zwierząt do życia w wodzie • wyjaśnia, dzięki czemu zwierzęta wodne mogą przetrwać zimą	• omawia na przykładach przystosowania roślin do ruchu wody • omawia sposób pobierania tlenu przez organizmy wodne	• wyjaśnia pojęcie plankton • omawia na przykładach przystosowania zwierząt do ruchu wody	• prezentuje informacje o największych organizmach żyjących w środowisku wodnym	• na podstawie ilustracji wskazuje trzy przystosowania ryb do życia w wodzie
2. Z biegiem rzeki	• wymienia elementy rzeki: źródło, bieg górny, bieg środkowy, bieg dolny, ujście • podaje dwie nazwy organizmów żyjących w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki	• porównuje warunki życia w poszczególnych biegach rzeki	• wymienia cechy, którymi różnią się poszczególne odcinki rzeki	• rozpoznaje na ilustracjach organizmy charakterystyczne dla każdego z biegów rzeki • omawia przystosowania organizmów żyjących w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki	• porównuje świat roślin oraz zwierząt w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki	• wskazuje na ilustracji elementy rzeki: źródło, bieg górny, bieg środkowy, bieg dolny, ujście

3. Życie w jeziorze	• omawia na schematycznym rysunku odpowiednie nazwy do stref życia w jeziorze • odczytuje z ilustracji nazwy dwóch/trzech organizmów żyjących w poszczególnych strefach jeziora	• wymienia grupy roślin żyjących w strefie przybrzeżnej • rozpoznaje na ilustracjach pospolite rośliny wodne przytwierdzone do podłoża	• charakteryzuje przystosowania roślin do życia w strefie przybrzeżnej • wymienia czynniki warunkujące życie w poszczególnych strefach jeziora • charakteryzuje przystosowania ptaków i ssaków strefy przybrzeżnej do życia w wodzie	• charakteryzuje poszczególne strefy jeziora • rozpoznaje na ilustracjach pospolite zwierzęta związane z jeziorami • układa z poznanych organizmów łańcuch pokarmowy występujący w jeziorze	• przygotowuje prezentację na temat trzech/czterech organizmów tworzących plankton • prezentuje informacje „naj” na temat jezior w Polsce i na świecie	• przyporządkowuje na schematycznym rysunku odpowiednie nazwy do stref życia w jeziorze
4. Warunki życia na lądzie	• wymienia czynniki warunkujące życie na lądzie • omawia przystosowania zwierząt do zmian temperatury	• omawia przystosowania roślin do niskiej lub wysokiej temperatury	• charakteryzuje przystosowania roślin i zwierząt zabezpieczające je przed utratą wody • wymienia przykłady przystosowań chroniących zwierzęta przed działaniem wiatru	• omawia negatywną i pozytywną rolę wiatru w życiu roślin • opisuje sposoby wymiany gazowej u zwierząt lądowych • wymienia przystosowania roślin do wykorzystania światła	• prezentuje informacje na temat przystosowań dwóch/trzech gatunków roślin lub zwierząt do życia w ekstremalnych warunkach lądowych	• z podanych przykładów wybiera czynniki warunkujące życie na lądzie • łączy przystosowania do życia na lądzie z poszczególnymi opisami roślin i zwierząt
5. Las ma budowę warstwową	• omawia warstwy lasu przy pomocy planszy dydaktycznej lub ilustracji • wymienia po dwa gatunki organizmów żyjących w dwóch wybranych warstwach lasu • podaje cztery zasady zachowania się w lesie	• podaje nazwy warstw lasu • omawia zasady zachowania się w lesie • rozpoznaje pospolite organizmy żyjące w poszczególnych warstwach lasu	• charakteryzuje warunki abiotyczne panujące w poszczególnych warstwach lasu • rozpoznaje pospolite grzyby jadalne	• charakteryzuje poszczególne warstwy lasu, uwzględniając rośliny i zwierzęta żyjące w tych warstwach	• omawia wymagania środowiskowe wybranych gatunków zwierząt żyjących w poszczególnych warstwach lasu	• wskazuje warstwy lasu na planszy dydaktycznej lub ilustracji • podaje dwie zasady zachowania się w lesie

6. Jakie drzewa rosną w lesie?	• podaje po dwa przykłady drzew iglastych i liściastych • porównuje drzewa liściaste z drzewami iglastymi	• porównuje wygląd igieł sosny z igłami świerka • wymienia cechy budowy roślin iglastych ułatwiające ich rozpoznawanie, np. kształt i liczba igieł, kształt i wielkość szyszek	• rozpoznaje rosnące w Polsce rośliny iglaste • rozpoznaje przynajmniej sześć gatunków drzew liściastych • wymienia typy lasów rosnących w Polsce	• podaje przykłady drzew rosnących w lasach liściastych, iglastych i mieszanych	• prezentuje informacje na temat roślin iglastych pochodzących z innych regionów świata, które są uprawiane w polskich ogrodach	• rozpoznaje dwa drzewa iglaste i dwa liściaste
7. Na łące	• wyjaśnia, dlaczego nie wolno wypalać traw • rozpoznaje przynajmniej trzy gatunki poznanych roślin łąkowych	• wymienia cechy łąki • przedstawia w formie łańcucha pokarmowego proste zależności pokarmowe między organizmami żyjącymi na łące	• omawia zmiany zachodzące na łące w różnych porach roku • rozpoznaje przynajmniej pięć gatunków roślin występujących na łące • wyjaśnia, w jaki sposób ludzie wykorzystują łąki	• przyporządkowuje nazwy gatunków roślin do charakterystycznych barw łąki • uzasadnia, że łąka jest środowiskiem życia wielu zwierząt	• wykonuje zielnik z poznanych na lekcji roślin łąkowych lub innych roślin	• podaje dwa przykłady znaczenia łąki • wymienia zwierzęta mieszkające na łące i żerujące na niej
8. Na polu uprawnym	• rozpoznaje na ilustracjach owies, pszenicę i żyto • podaje przykłady warzyw uprawianych na polach i ich znaczenie w gospodarce • wymienia nazwy dwóch szkodników upraw polowych	• omawia sposoby wykorzystywania roślin zbożowych • wyjaśnia, które rośliny nazywamy chwastami • uzupełnia brakujące ogniwa w łańcuchach pokarmowych organizmów żyjących na polu	• wyjaśnia pojęcia: zboża ozime, zboża jare • podaje przykłady wykorzystywania uprawianych warzyw	• podaje przykłady innych upraw niż zboża i warzywa, wskazując sposoby ich wykorzystywania • przedstawia zależności występujące na polu w formie co najmniej dwóch łańcuchów pokarmowych • rozpoznaje zboża rosnące w najbliższej okolicy	• wyjaśnia, w jaki sposób człowiek może wykorzystać dziko żyjące zwierzęta do ochrony roślin uprawnych przed szkodnikami	• wymienia nazwy zbóż • podaje przykłady warzyw uprawianych na polach

Podsumowanie działu 8	64. Podsumowanie działu: „Odkrywamy tajemnice życia w wodzie i na lądzie”
--------------------------	---